

ภาคผนวก

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

เรื่อง

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับค่าเลี้ยงชีพ และการเปลี่ยนแปลงค่าเลี้ยงชีพ
ภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง

บทสัมภาษณ์

1. ผู้พิพากษา

1) ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ ศาลแรงงานกลาง (อดีตผู้พิพากษาหัวหน้าคณะศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนนทบุรี¹) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า การที่ไม่ได้กำหนดความหมายของคำว่า “ค่าเลี้ยงชีพ” ไว้ในกฎหมายให้ชัดเจน ผู้พิพากษาซึ่งเป็นผู้พิจารณาคดีซึ่งมีการเรียกร้องค่าเลี้ยงชีพจึงต้องตีความความหมายของคำว่า “ค่าเลี้ยงชีพ” ว่ามีความหมายอย่างไร ผู้พิพากษาบางท่าน ซึ่งยังไม่มีครอบครัวก็อาจมีความไม่เข้าใจในความหมายของคำว่า “ค่าเลี้ยงชีพ” อย่างแท้จริง ผู้ให้สัมภาษณ์จึงมีความเห็นว่า ควรมีการกำหนดนิยามของคำว่า “ค่าเลี้ยงชีพ” ไว้ให้ชัดเจน

ในปัจจุบันสภาพสังคมไทยยังมีความเหลื่อมล้ำกันอยู่ ดังนั้น อำนาจต่อรองตามสถานะทางสังคม หรือสถานะทางเศรษฐกิจ จึงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการตกลงกำหนดจำนวนค่าเลี้ยงชีพ ซึ่งการหย่าโดยความยินยอมของกลุ่มสมรสจะไม่มีการนำคดีขึ้นสู่ศาล แต่หากไปคู่ข้อมูลจากอำเภอ จะพบว่า ส่วนใหญ่หญิงจะเป็นผู้ได้รับค่าเลี้ยงชีพ เนื่องจากระหว่างสมรสหญิงไม่ได้ประกอบอาชีพ

หรือหญิงดำรงชีพอยู่ได้ด้วยการทำงานจากฝ่ายชายเป็นส่วนใหญ่ เมื่อมีการหย่าขาดจากกันโดยความยินยอมของกลุ่มสมรสทั้งสองฝ่าย ฝ่ายชายจะเสนอค่าเลี้ยงชีพเป็นจำนวนที่น้อยซึ่งฝ่ายหญิงต้องจำยอมตกลงรับค่าเลี้ยงชีพในจำนวนที่น้อยดังกล่าว เพื่อให้พ้นจากสถานะการเป็นครอบครัวโดยเร็ว และไม่ต้องไปดำเนินคดีให้มีความยุ่งยากต่อไป ผู้ให้สัมภาษณ์จึงมีความเห็นว่า ควรมีมาตรการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับเรื่องการหย่า และการเรียกร้องค่าเลี้ยงชีพมากขึ้น เพื่อป้องกันไม่ให้กลุ่มสมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งซึ่งไม่มีความรู้ยอมตกลงกำหนดจำนวนค่าเลี้ยงชีพ โดยมีความคิดว่า เพื่อให้การหย่าพ้น ๆ ทั่วไป

คนวิกลจริต เป็นบุคคลซึ่งไม่มีสติสัมปชัญญะ ขาดความรำลึก สภาพความเป็นคนวิกลจริตดังกล่าวจึงเป็นอุปสรรคในการดำเนินคดี เนื่องจากบุคคลซึ่งเป็นคนวิกลจริตไม่มีความสามารถในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ 100% ผู้ให้สัมภาษณ์จึงมีความเห็นว่า ควรมีมาตรการในการช่วยเหลือ หรือมีผู้ให้การตัดสินใจแทนคนวิกลจริตในการดำเนินคดีต่อไป

ในคดีหย่า เคยมีกรณีที่คู่สมรสไม่ได้ตกลงกำหนดวิธีชำระค่าเลี้ยงชีพ ซึ่งในกรณีที่คู่สมรสไม่ได้ตกลงกำหนดวิธีชำระค่าเลี้ยงชีพ หรือไม่มีคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอว่า จะใช้วิธีชำระค่าเลี้ยงชีพโดยวิธีใด ศาลสามารถกำหนดวิธีชำระค่าเลี้ยงชีพได้โดยให้ชำระเป็นเงินเป็นครั้งคราวตามกำหนด โดยโอนเข้าบัญชีของคู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพ การที่ศาลสามารถ

¹ การสื่อสารระหว่างบุคคล, 13 ตุลาคม 2558.

กำหนดวิธีชำระค่าเลี้ยงชีพได้โดยให้ชำระเป็นเงินเป็นครั้งคราวตามกำหนดได้เพียงวิธีเดียวเท่านั้น ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่า เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ที่แคบเกินไป เนื่องจากปัจจุบันสังคมไทยมีความเปลี่ยนแปลง จนเข้าสู่ยุคกระแสโลกาภิวัตน์ การกำหนดวิธีชำระค่าเลี้ยงชีพ จึงควรมีทางเลือก วิธีชำระค่าเลี้ยงชีพให้หลากหลายตามสภาพสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ควรจำกัดให้ศาล กำหนดวิธีชำระค่าเลี้ยงชีพได้เพียงวิธีชำระเป็นเงินเป็นครั้งคราวตามกำหนดนัดได้เพียงวิธีเดียวเท่านั้น

การจ่ายค่าเลี้ยงชีพ ศาลจะพิจารณาจากปัจจัยอื่น ๆ หลายอย่างประกอบกัน เช่น ประวัติการทำงาน สถานะทางการเงิน การที่ศาลพิพากษาให้คู่สมรสฝ่ายหนึ่งจ่ายค่าเลี้ยงชีพให้แก่คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง ไม่ได้หมายความว่า คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพไม่ต้องทำงานหาเลี้ยงชีพตนเอง กล่าวคือ คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพจะต้องประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองด้วย ไม่ใช่รอรับค่าเลี้ยงชีพจากคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ดังนั้น หากคู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพไม่จวนจวายประกอบอาชีพ หรือทำตัวเองให้ยากจนลง เพื่อที่ตนเองจะมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพตลอดไป ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพก็ไม่ควรที่จะได้รับค่าเลี้ยงชีพต่อไป

2) ผู้ประนีประนอม (ผู้พิพากษาสมทบ)² ได้ให้สัมภาษณ์ว่า หญิงและชายยามที่รักกัน ก็ตกลงปลงใจใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันฉันสามีภรรยา แต่ยามที่อีกฝ่าย ต้องทุพพลภาพ เช่น เป็นอัมพาตลำตัว ช่วงล่าง ซึ่งเป็นความบกพร่องที่เกิดจากสภาพภายนอกก็จะหย่าร้างกัน โดยอาศัยเหตุฟ้องหย่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1516(10) กรณีสามีหรือภริยามีสภาพร่างกายทำให้สามีหรือภริยานั้น ไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล ทั้งที่คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสภาพร่างกายทำให้ไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล ไม่ได้มีความผิด อีกทั้งเมื่อมีการหย่ากันก็จะส่งผลให้ฝ่ายซึ่งมีสภาพร่างกายทำให้ไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล ได้รับความยากลำบากในการดำรงชีวิตภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง หรืออาจจะดำรงชีวิตด้วยตนเองไม่ได้ ผู้ให้สัมภาษณ์จึงมีความเห็นว่า เมื่อการสมรสสิ้นสุดลงควรจะต้องมีการจ่ายค่าเลี้ยงชีพให้กับคู่สมรสฝ่ายซึ่งทุพพลภาพดังกล่าว

² การสื่อสารระหว่างบุคคล, 13 ตุลาคม 2558.

2. เจ้าหน้าที่ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง

นิติกร ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง³ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ส่วนใหญ่แล้วฝ่ายหญิงจะเป็นผู้เรียกร้องค่าเลี้ยงชีพ เนื่องจากระหว่างการสมรสฝ่ายหญิงดำรงชีพอยู่ได้ด้วยการอุปการะเลี้ยงดูจากฝ่ายชาย ซึ่งศาลจะมีคำสั่งให้คู่สมรสฝ่ายหนึ่งจ่ายค่าเลี้ยงชีพให้แก่คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง โดยพิจารณาจากเหตุในการหย่า รวมทั้งปัจจัยอื่นๆ ของทั้งฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย หลายปัจจัยประกอบกัน เช่น การประกอบอาชีพ สถานะทางการเงิน เป็นต้น

สำหรับการหย่าโดยความยินยอมของคู่สมรส ในกรณีที่ฝ่ายหญิงเป็นผู้มีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพ ฝ่ายชายและฝ่ายหญิงจะตกลงกันให้ฝ่ายชายจ่ายค่าเลี้ยงชีพให้แก่ฝ่ายหญิงจำนวนหนึ่ง ซึ่งเมื่อพิจารณาจากประวัติการประกอบอาชีพ และประวัติสถานะทางการเงิน แล้วจะพบว่า ฝ่ายชายมีความสามารถจ่ายค่าเลี้ยงชีพได้มากกว่าจำนวนที่ตกลงกัน แต่เนื่องจากหากฝ่ายหญิงไม่ยินยอมให้มีการจ่ายค่าเลี้ยงชีพแก่ตนตามจำนวนที่ฝ่ายชายเสนอ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นอันยุติ ซึ่งจะต้องมีการต่อสู้กันในคดีฟ้องหย่าต่อไป ซึ่งมีความยุ่งยาก และเสียเวลา และหากมีการต่อสู้คดีฝ่ายหญิงอาจจะไม่ได้รับค่าเลี้ยงชีพ หรือได้รับค่าเลี้ยงชีพน้อยกว่าก็เป็นได้ ฝ่ายหญิงจึงยินยอมให้มีการจ่ายค่าเลี้ยงชีพตามจำนวนที่ฝ่ายชายเสนอ ทั้งที่ฝ่ายชายมีความสามารถจ่ายค่าเลี้ยงชีพให้แก่ฝ่ายหญิงในจำนวนมากกว่าตามที่ตกลงกัน

เมื่อมีการตกลงให้ฝ่ายหนึ่งจ่ายค่าเลี้ยงชีพให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งแล้ว เมื่อวันเวลาผ่านไป สถานะทางเศรษฐกิจของแต่ละฝ่ายย่อมเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากในแต่ละปีค่าครองชีพสูงขึ้น ค่าเลี้ยงชีพที่ได้รับจึงไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพของฝ่ายที่มีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพ ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1526 ประกอบมาตรา 1598/39 กำหนดไว้ว่า ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ว่าจะเป็นฝ่ายที่มีหน้าที่จ่ายค่าเลี้ยงชีพ หรือฝ่ายที่มีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพ สามารถร้องขอต่อศาลเพื่อขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงค่าเลี้ยงชีพได้ ซึ่งเหตุในการขอเปลี่ยนแปลงค่าเลี้ยงชีพส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือสถานะทางการเงิน ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ไม่เคยเจอกรณีการขอเปลี่ยนแปลงค่าเลี้ยงชีพในกรณีที่ฝ่ายที่มีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพประพฤติดินโดยใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ไม่ชวนขวยประกอบอาชีพ หรือทำตนเองให้ยากจนลง เพื่อที่จะได้มีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพตลอดไปแต่อย่างใด

ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่เคยเจอกรณีคดีฟ้องหย่าในกรณีที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสภาพแห่งกายทำให้ไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1516 (10) แต่ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่า ในมุมมองทางศีลธรรม คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสภาพแห่งกายที่ไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาลอาจได้รับความเดือดร้อนจากการประกอบอาชีพ หรือจากการดำรงชีพ

³ การสื่อสารระหว่างบุคคล, 2 ตุลาคม 2558.

ภายหลังจากการสมรสสิ้นสุดลง ดังนั้น จึงควรช่วยเหลือ โดยให้มีการจ่ายค่าเลี้ยงชีพแก่คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสภาพร่างกายที่ไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาลภายหลังจากการสมรสสิ้นสุดลงด้วย

สำหรับวิธีชำระค่าเลี้ยงชีพนั้น ส่วนใหญ่แล้วฝ่ายชายและฝ่ายหญิงจะตกลงชำระค่าเลี้ยงชีพเป็นเงินเป็นครั้งคราวตามกำหนด โดยวิธีการ โอนเข้าบัญชีของฝ่ายที่มีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพ แต่วิธีชำระค่าเลี้ยงชีพดังกล่าว มีข้อเสีย กล่าวคือ ในอนาคตสภาพเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีหน้าที่จ่ายค่าเลี้ยงชีพจะไม่ชำระค่าเลี้ยงชีพ หรือสภาพเศรษฐกิจไม่เปลี่ยนแปลงไป แต่โอกาสที่ฝ่ายซึ่งมีหน้าที่จ่ายค่าเลี้ยงชีพจะไม่ชำระค่าเลี้ยงชีพก็มีความเสี่ยงสูง ผู้ให้สัมภาษณ์จึงมีความเห็นว่าการชำระค่าเลี้ยงชีพโดยวิธีดังกล่าวไม่เหมาะสม วิธีชำระค่าเลี้ยงชีพเป็นเงินก้อนมีความเหมาะสมมากกว่า เนื่องจากไม่ต้องกังวลว่าในอนาคตจะเกิดปัญหาผัดบังไม่ชำระค่าเลี้ยงชีพ แต่ทั้งนี้ ควรจะต้องคำนึงถึงความสามารถของคู่สมรสฝ่ายซึ่งมีหน้าที่จ่ายค่าเลี้ยงชีพด้วยว่า คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีหน้าที่จ่ายค่าเลี้ยงชีพมีความสามารถในการจ่ายค่าเลี้ยงชีพเป็นเงินก้อนหรือไม่

3. เจ้าหน้าที่ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนนทบุรี

นิติกร ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนนทบุรี⁴ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า บุคคลที่เป็นนักกฎหมายย่อมมีความเข้าใจได้ว่า คำว่า “ค่าเลี้ยงชีพ” มีความหมายอย่างไร แต่คนทั่วไปจะไม่เข้าใจว่า คำว่า “ค่าเลี้ยงชีพ” มีความหมายอย่างไร ครอบคลุมในเรื่องใดบ้าง ผู้ให้สัมภาษณ์จึงมีความเห็นว่า ควรมีการกำหนดนิยามของคำว่า “ค่าเลี้ยงชีพ” ไว้ให้ชัดเจน

การดำเนินคดีหย่าของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนนทบุรี จะมีการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อน ซึ่งเมื่อคู่จากประวัติการทำงาน สถานะทางการเงิน ซึ่งคู่สมรสทั้งสองฝ่ายจะต้องยื่นข้อมูลดังกล่าว เพื่อให้มีการแบ่งทรัพย์สินระหว่างสินสมรส สินส่วนตัวในคดีฟ้องหย่า จะพบว่า คู่สมรสฝ่ายใดมีฐานะดีกว่ากัน และพบว่า คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีหน้าที่จ่ายค่าเลี้ยงชีพมีความสามารถในการจ่ายค่าเลี้ยงชีพได้มากน้อยเพียงใด แต่เนื่องจากคู่สมรสทั้งสองฝ่ายต่างมุ่งหมายที่จะหย่าขาดจากกัน ซึ่งถือเป็นประเด็นหลัก มากกว่ามุ่งหมายที่จะเรียกค่าเลี้ยงชีพจากอีกฝ่าย ซึ่งถือเป็นเรื่องประกอบ อีกทั้งเพื่อที่จะได้ไม่ต้องต่อสู้คดีกันต่อไป หากการไกล่เกลี่ยไม่สำเร็จ คู่สมรสฝ่ายหนึ่งจึงต้องยอมตกลงกำหนดจำนวนค่าเลี้ยงชีพ แม้ว่าคู่สมรสฝ่ายซึ่งมีหน้าที่จ่ายค่าเลี้ยงชีพจะมีความสามารถในการจ่ายค่าเลี้ยงชีพได้มากกว่าจำนวนค่าเลี้ยงชีพที่ตกลงกันก็ตาม

ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่เคยเจอคดีฟ้องหย่าในกรณีที่คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสภาพร่างกายที่ไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1516 (10) โดยผู้ให้สัมภาษณ์ มีความเห็นว่า คนเคยเป็นสามี ภริยากัน เมื่อมีการหย่าขาดจากกันในทางศีลธรรม

⁴ การสื่อสารระหว่างบุคคล, 13 ตุลาคม 2558.

คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งก็ควรต้องจ่ายค่าเลี้ยงชีพให้แก่คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสภาพร่างกายที่ไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาลด้วย

คนวิกลจริต เป็นบุคคลซึ่งไม่มีสติสัมปชัญญะ ขาดความรำลึก โดยสภาพของคนวิกลจริตจึงไม่สามารถฟ้อง หรือฟ้องแย้งเรียกค่าเลี้ยงชีพได้ และในบางกรณีทนายความก็ไม่ทราบว่าการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเลี้ยงชีพของคนวิกลจริต จะต้องมีการฟ้องหรือฟ้องแย้งด้วย ผู้ให้สัมภาษณ์จึงมีความเห็นว่า การจ่ายค่าเลี้ยงชีพในกรณีคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งวิกลจริต ควรมีหลักเกณฑ์เหมือนกับเรื่องอำนาจปกครองบุตร ซึ่งศาลสามารถพิพากษาให้มีการจ่ายค่าเลี้ยงชีพได้ โดยไม่ต้องฟ้องหรือฟ้องแย้ง จึงจะมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพ

การกำหนดวิธีชำระค่าเลี้ยงชีพควรมีความยืดหยุ่น ดังนั้น ในกรณีที่คู่สมรสไม่ได้ตกลงกำหนดวิธีชำระค่าเลี้ยงชีพ หรือไม่มีคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอว่า จะใช้วิธีชำระค่าเลี้ยงชีพโดยวิธีใด ผู้ให้สัมภาษณ์จึงมีความเห็นว่า ศาลควรมีอำนาจกำหนดวิธีชำระค่าเลี้ยงชีพได้มากกว่าหนึ่งวิธี นอกจากวิธีชำระเป็นเงินเป็นครั้งคราวตามกำหนด

ในการปฏิบัติหน้าที่ที่ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนนทบุรี ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่เคยพบว่าการร้องขอเปลี่ยนแปลงค่าเลี้ยงชีพต่อศาล ในกรณีที่คู่สมรสฝ่ายซึ่งได้รับค่าเลี้ยงชีพไม่ชวนขวยประกอบอาชีพ หรือทำตัวเองให้ยากจนลง เพื่อที่จะได้มีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพตลอดไป ภายหลังจากที่ศาลพิพากษาให้มีการจ่ายค่าเลี้ยงชีพ ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่า คู่สมรสฝ่ายซึ่งได้รับค่าเลี้ยงชีพจะต้องประกอบอาชีพทำมาหาเลี้ยงชีพตนเองด้วย ไม่ใช่คอยรับการช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูจากอีกฝ่ายหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียว ดังนั้น หากพบว่าภายหลังจากที่ศาลพิพากษาให้มีการจ่ายค่าเลี้ยงชีพไปแล้ว คู่สมรสฝ่ายซึ่งได้รับค่าเลี้ยงชีพ ไม่ชวนขวยประกอบอาชีพ หรือทำตัวเองให้ยากจนลงเพื่อที่จะได้มีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพตลอดไป จึงควรต้องมีการเปลี่ยนแปลงค่าเลี้ยงชีพ

4. ทนายความ

1) ทนายความคนที่ 1⁵ ซึ่งทำงานอยู่ที่จังหวัดสุโขทัย ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เคยทำหน้าที่ว่าความเกี่ยวกับคดีฟ้องหย่าให้แก่ทั้งฝ่ายหญิง และฝ่ายชาย ซึ่งในกรณีการหย่าโดยความยินยอมของคู่สมรส ฝ่ายหญิงจะร้องขอให้มีการกำหนดในสัญญาหย่าว่า หากในอนาคตฝ่ายหญิงมีพฤติกรรม รายได้หรือฐานะเปลี่ยนแปลงไป เช่น ฝ่ายหญิงมีฐานะยากจนลง ฝ่ายหญิงสามารถขอให้ฝ่ายชาย จ่ายค่าเลี้ยงชีพเพิ่มในอนาคตได้ เนื่องจากฝ่ายหญิงมีความเห็นว่า เมื่อวันเวลาผ่านไปในอนาคต เศรษฐกิจ ค่าครองชีพในการดำรงชีพย่อมเปลี่ยนแปลงไป ค่าเลี้ยงชีพที่ได้รับ

⁵ การสื่อสารระหว่างบุคคล, 14 กันยายน 2558.

จึงไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพของฝ่ายหญิง แต่โดยส่วนมากฝ่ายชายจะไม่เต็มใจ และไม่เห็นด้วยให้มีการกำหนดข้อตกลงดังกล่าวไว้ในสัญญาหย่า จึงต้องมีฟ้องคดีต่อศาล และดำเนินการไกล่เกลี่ยกัน ซึ่งเมื่อมีการไกล่เกลี่ยกันแล้ว ฝ่ายหญิงจึงยินยอมให้ไม่ต้องกำหนดข้อตกลงดังกล่าวไว้ในสัญญาหย่า เพื่อที่ไม่ต้องไปดำเนินคดีต่อไป ซึ่งมีผลให้ฝ่ายหญิงไม่สามารถร้องขอต่อศาลเพื่อขอเปลี่ยนแปลงค่าเลี้ยงชีพในภายหลังได้ เนื่องจากไม่ได้มีการตกลงกำหนดการเปลี่ยนแปลงค่าเลี้ยงชีพเอาไว้แต่แรก จึงเป็นเหตุให้ในอนาคตฝ่ายหญิงต้องลำบากในการดำรงชีพ เนื่องจากมีค่าครองชีพที่สูงขึ้น

ส่วนในกรณีการหย่าตามคำพิพากษาของศาล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1526 ประกอบมาตรา 1598/39 ได้บัญญัติไว้ชัดเจนแล้วว่า หากพฤติการณ์ รายได้หรือฐานะเปลี่ยนแปลงไป ก็สามารถร้องขอต่อศาลเพื่อขอเปลี่ยนแปลงค่าเลี้ยงชีพได้ ดังนั้น เมื่อเศรษฐกิจและค่าครองชีพในการดำรงชีพเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งส่งผลให้ฝ่ายหญิงได้รับความยากลำบากในการดำรงชีพ โดยค่าเลี้ยงชีพที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ฝ่ายหญิงก็สามารถร้องขอต่อศาลเพื่อขอเปลี่ยนแปลงค่าเลี้ยงชีพตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1526 ประกอบมาตรา 1598/39 ได้

2) ทนายความคนที่ 2⁶ ซึ่งทำงานอยู่ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ให้สัมภาษณ์ว่า โดยส่วนใหญ่การหย่าขาดจากกันมักจะไม่ค่อยมีปัญหา เนื่องจากเมื่อชายและหญิงไม่มีความต้องการที่จะอยู่ร่วมกันฉันท์สามีภรรยาต่อไปก็ย่อมสมัครใจที่จะทำการหย่าขาดจากกัน แต่ในเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้น ฝ่ายชายและฝ่ายหญิงจะไม่สามารถตกลงกำหนดแบ่งทรัพย์สิน หรือตกลงกำหนดจำนวนค่าเลี้ยงชีพได้ จึงเป็นเหตุให้ฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิงต้องมาจ้างทนายความเพื่อดำเนินการฟ้องหย่าต่อศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสุราษฎร์ธานีต่อไป ซึ่งในการดำเนินคดีฟ้องหย่าต่อศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสุราษฎร์ธานี จะมีการตั้งผู้ประนีประนอมคดีครอบครัวเพื่อดำเนินการไกล่เกลี่ย และเมื่อตกลงไกล่เกลี่ยกันได้ จะมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ โดยตกลงหย่าขาดจากกันด้วยความสมัครใจ ซึ่งเป็นการหย่าด้วยความยินยอมของคู่สมรส ซึ่งเกี่ยวกับการตกลงกำหนดจำนวนค่าเลี้ยงชีพ จะเป็นไปตามความพอใจของฝ่ายชายและฝ่ายหญิง โดยกำหนดตามความสามารถของคู่สมรสฝ่ายซึ่งมีหน้าที่จ่ายค่าเลี้ยงชีพว่า มีความสามารถที่จะจ่ายค่าเลี้ยงชีพเป็นจำนวนเท่าใด และกำหนดตามความพอใจของคู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพว่า มีความพอใจในการได้รับค่าเลี้ยงชีพตามจำนวนที่อีกฝ่ายเสนอหรือไม่ และโดยส่วนใหญ่จะกำหนดวิธีการชำระค่าเลี้ยงชีพเป็นเงินก้อน เนื่องจากฝ่ายชายและฝ่ายหญิงที่หย่าขาดจากกันไม่ยากที่จะมีนิติสัมพันธ์ยุ่งเกี่ยวกันอีก และคู่สมรสฝ่ายซึ่งได้รับค่าเลี้ยงชีพมีความต้องการที่จะนำค่าเลี้ยง

⁶ การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กันยายน 2558.

ชีพไปลงทุนประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองมากกว่า ซึ่งหากมีการกำหนดให้มีการจ่ายค่าเลี้ยงชีพเป็นเงินเป็นครั้งคราวตามกำหนดนัด ก็ไม่แน่ว่า ในอนาคตคู่สมรสฝ่ายซึ่งมีหน้าที่จ่ายค่าเลี้ยงชีพจะจ่ายค่าเลี้ยงชีพครบถ้วนหรือไม่ ซึ่งหากคู่สมรสฝ่ายซึ่งมีหน้าที่จ่ายค่าเลี้ยงชีพไม่จ่ายค่าเลี้ยงชีพ ก็จะต้องดำเนินการบังคับคดี ซึ่งการดำเนินคดีก็จะไม่เสร็จสิ้น เกิดความลำบากแก่คู่สมรสฝ่ายซึ่งได้รับค่าเลี้ยงชีพซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งจะต้องมาดำเนินคดีที่ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งอยู่ห่างไกลกัน

3) นายความคนที่ 3⁷ ซึ่งทำงานอยู่ที่กรุงเทพมหานคร ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ในระหว่างที่ผู้ให้สัมภาษณ์ทำหน้าที่เป็นนายความที่บริษัทแห่งหนึ่งในท้องที่กรุงเทพมหานคร เคยมีฝ่ายชายมาปรึกษาให้ทำคดีฟ้องหย่า โดยเหตุผลส่วนหนึ่งที่ฝ่ายชายต้องการขอหย่า ก็เนื่องมาจากฝ่ายชายทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูฝ่ายหญิงเป็นอย่างดีแล้ว โดยให้เงินเป็นเงินเดือน ๆ ละ ประมาณ 100,000 บาท ซึ่งรวมเป็นค่าผ่อนบ้าน ค่าผ่อนรถ และค่าเลี้ยงดูบุตร แต่ฝ่ายหญิงกลับประพฤติตนสุรุ่ยสุร่าย นำเงินอุปการะเลี้ยงดูที่ได้รับไปเล่นการพนัน ซื้อของฟุ่มเฟือย ไม่นำเงินที่ได้รับไปผ่อนบ้าน ผ่อนรถ และเนื่องจากฝ่ายชายเป็นผู้ที่มีฐานะดีกว่าฝ่ายหญิง ในการดำเนินคดีฟ้องหย่า จึงไม่มีการเรียกค่าเลี้ยงชีพจากอีกฝ่ายแต่อย่างใด จากนั้นผู้สัมภาษณ์ได้ลาออกจากบริษัทเดิมและไปทำงานที่บริษัทแห่งใหม่จึงไม่ได้ทำคดีดังกล่าวต่อไป

ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นเกี่ยวกับเรื่องค่าเลี้ยงชีพว่า หากมีการตกลงให้มีการจ่ายค่าเลี้ยงชีพอีกฝ่ายหนึ่งไปแล้ว และต่อมาภายหลังปรากฏว่า คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพประพฤติตนสุรุ่ยสุร่าย ไม่ได้นำค่าเลี้ยงชีพไปใช้จ่ายในการดำรงชีพตามความจำเป็น ควรจะต้องมีการลดจำนวนค่าเลี้ยงชีพ เนื่องจากเดิมเคยเป็นสามีภริยากันมาก่อน ก็ควรจะมีการเอื้ออาทรต่อกัน จึงยังไม่ควรเพิกถอนค่าเลี้ยงชีพเสียทีเดียว แต่หากเมื่อพ้นระยะเวลาไปได้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง เช่น ประมาณสองเดือน หากคู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพยังประพฤติตนสุรุ่ยสุร่ายอยู่เช่นเดิม ก็ควรที่จะเพิกถอนค่าเลี้ยงชีพ เนื่องจากความประพฤติดังกล่าวทำให้คิดเป็นนิสัยและยังทำให้เป็นภาระแก่คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีหน้าที่จ่ายค่าเลี้ยงชีพด้วย

ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่เคยทำคดีฟ้องหย่าในกรณีที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสภาพร่างกายทำให้ไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1516 (10) แต่ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1526 ไม่ได้เปิดช่องให้คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสภาพร่างกายทำให้ไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1516 (10) มีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพ แต่หากมองในแง่ของศีลธรรม คู่สมรสทั้งสองฝ่ายต่างเคยใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันมาก่อน จึงควรมีความเอื้ออาทรต่อกัน และเมื่อการสมรสสิ้นสุด

⁷ การสื่อสารระหว่างบุคคล, 20 กันยายน 2558.

ลงแล้ว คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสภาพร่างกายที่ไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาลอาจจะได้รับความเดือดร้อนจากการประกอบอาชีพ หรือจากการดำรงชีพ จึงควรที่จะต้องมีการเปิดช่องให้คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสภาพร่างกายที่ไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล ซึ่งได้รับความเดือดร้อนจากการประกอบอาชีพ หรือจากการดำรงชีพ มีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพด้วย

4) นายความคนที่ 4⁸ ซึ่งทำงานอยู่ที่กรุงเทพมหานคร ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เคยทำหน้าที่ว่าความเกี่ยวกับคดีฟ้องหย่าให้แก่ฝ่ายหญิง ซึ่งเมื่อมีการฟ้องคดีหย่าต่อศาลเยาวชนและครอบครัวกลางแล้ว ได้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ซึ่งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงสามารถตกลงหย่าขาดจากกันได้ โดยมีการตกลงกำหนดจำนวนค่าเลี้ยงชีพ และวิธีชำระค่าเลี้ยงชีพตามความพึงพอใจของทั้งสองฝ่ายไว้ในสัญญาประนีประนอมยอมความ ซึ่งเกี่ยวกับวิธีชำระค่าเลี้ยงชีพเป็นเงินเป็นครั้งคราวตามกำหนด เกิดปัญหาว่า ในภายหลังฝ่ายชายไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ทำให้เกิดปัญหาผัดนัดไม่ชำระค่าเลี้ยงชีพ จึงต้องมีการดำเนินการบังคับคดี ผู้ให้สัมภาษณ์จึงมีความเห็นว่า ไม่ควรให้มีการจ่ายค่าเลี้ยงชีพเป็นเงินเป็นครั้งคราวตามกำหนด อีกทั้งเมื่อมีการหย่าขาดจากกันแล้วทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงย่อมมีอารมณ์ความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน ไม่อยากที่จะต้องมาเกี่ยวข้องกับอีก การชำระค่าเลี้ยงชีพเป็นเงินเป็นครั้งคราวตามกำหนดให้ครบถ้วนตามที่ตกลงกันในสัญญาประนีประนอมยอมความจึงเป็นไปได้ยาก

ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่เคยทำคดีฟ้องหย่าในกรณีที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสภาพร่างกายทำให้ไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1516 (10) แต่ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่า สภาพร่างกายซึ่งทำให้ไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล นั้น เป็นสภาพซึ่งเกิดขึ้นภายหลังจากการสมรสแล้ว และเป็นสภาพซึ่งคู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสภาพร่างกายซึ่งไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาลไม่คาดคิด หรือต้องการที่จะให้เกิดขึ้น การที่อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าคู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสภาพร่างกายซึ่งไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล จึงเป็นการทอดทิ้งคู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสภาพร่างกายซึ่งไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล เพื่อไปมีชีวิตใหม่ที่ดีกว่า ทั้งที่คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสภาพร่างกายซึ่งไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล ไม่ได้มีความผิด การหย่าในการกรณีที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสภาพร่างกายทำให้ไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1516 (10) จึงควรมีการจ่ายค่าชดเชยให้แก่คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสภาพร่างกายซึ่งไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล การที่คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสภาพร่างกายซึ่งไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาลไม่มีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพ ผู้ให้สัมภาษณ์จึงเห็นว่าไม่ยุติธรรม

⁸ การสื่อสารระหว่างบุคคล, 24 กันยายน 2558.

5) นายความคนที่ 5⁹ ซึ่งทำงานอยู่ที่กรุงเทพมหานคร ได้ให้สัมภาษณ์ว่า เคยทำคดีฟ้องขอให้แก่ฝ่ายหญิง โดยในการตกลงจ่ายค่าเลี้ยงชีพในกรณีการหย่าโดยความยินยอมของกลุ่มสมรสเป็นการเจรจาอย่างหนึ่ง การกำหนดจำนวนค่าเลี้ยงชีพจึงอยู่ที่ความพอใจของทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง แต่เมื่อพิจารณาจากสถานะทางการเงินของฝ่ายชายแล้ว ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า ฝ่ายชายมีความสามารถในการจ่ายค่าเลี้ยงชีพได้มากกว่าจำนวนค่าเลี้ยงชีพตามที่ตกลงกัน แต่เนื่องจากฝ่ายหญิงเห็นว่า หากไม่ตกลงตามจำนวนที่ฝ่ายชายเสนอ อาจจะได้ค่าเลี้ยงชีพ หรืออาจจะต้องมีการต่อสู้คดีต่อไปอีก ทำให้เสียเวลา ฝ่ายหญิงจึงยอมตกลงตามจำนวนค่าเลี้ยงชีพที่ฝ่ายชายเสนอ

ทั้งนี้ การกำหนดจำนวนค่าเลี้ยงชีพ และวิธีชำระค่าเลี้ยงชีพ ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่า ควรมีความยืดหยุ่น และมีความเป็นธรรมแก่คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีหน้าที่จ่ายค่าเลี้ยงชีพ และคู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพ

6) นายความคนที่ 6¹⁰ ซึ่งทำงานอยู่ที่กรุงเทพมหานคร ได้ให้สัมภาษณ์ว่า แต่ละบุคคลย่อมมีวิถีชีวิตในการดำรงชีพแตกต่างกัน เช่น ผู้หญิงบางคนมีหน้าที่ทางสังคม ต้องมีค่าใช้จ่ายเรื่องความสวยงาม ผู้หญิงบางคนไม่มีค่าใช้จ่ายส่วนนี้ ซึ่งค่าเลี้ยงชีพไม่ได้มีการบัญญัติความหมายไว้ชัดเจน จึงไม่สามารถทราบได้ว่าค่าเลี้ยงชีพมีความหมายครอบคลุมถึงเรื่องค่าใช้จ่ายในเรื่องดังกล่าวด้วยหรือไม่ ผู้ให้สัมภาษณ์จึงมีความเห็นว่า ความหมายของคำว่า “ค่าเลี้ยงชีพ” ไม่มีความชัดเจน

7) นายความคนที่ 7¹¹ ซึ่งทำงานอยู่ที่กรุงเทพมหานคร ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ในกรณีหย่าโดยความยินยอมของกลุ่มสมรสนั้น เมื่อมีการจ่ายค่าเลี้ยงชีพให้แก่คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพแล้ว เมื่อวันเวลาผ่านไป ค่าเลี้ยงชีพที่ได้รับจึงมีไม่เพียงพอ เนื่องจากค่าครองชีพสูงขึ้น สถานะทางเศรษฐกิจย่อมเปลี่ยนแปลงไป แต่คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพไม่สามารถขอเปลี่ยนแปลงแก้ไขจำนวนค่าเลี้ยงชีพที่ตกลงกันไว้แต่แรกได้ เนื่องจากการตกลงกำหนดจำนวนค่าเลี้ยงชีพดังกล่าวเป็นการตกลงในกรณีการหย่าโดยความยินยอมของกลุ่มสมรส ซึ่งเมื่อไม่ได้มีการฟ้องหย่าหรือฟ้องแย้งในคดีหย่า สิทธิเรียกร้องค่าเลี้ยงชีพจึงเป็นอันสิ้นสุด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1526 วรรคสอง

ผู้ให้สัมภาษณ์เคยทำหน้าที่ว่าความในคดีฟ้องหย่าให้กับคู่สมรสฝ่ายหนึ่ง ในกรณีที่คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งมีสภาพร่างกายซึ่งไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 1510(10) แต่ไม่ได้มีการร้องเรียกค่าเลี้ยงชีพจากอีกฝ่ายหนึ่ง เนื่องจากฝ่ายที่มีสภาพ

⁹ การสื่อสารระหว่างบุคคล, 25 กันยายน 2558.

¹⁰ การสื่อสารระหว่างบุคคล, 26 กันยายน 2558.

¹¹ การสื่อสารระหว่างบุคคล, 29 กันยายน 2558.

ร่างกายซึ่งไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาลไม่ได้มีความผิด อีกทั้งฝ่ายที่ฟ้องหย่ามีสถานะทางเศรษฐกิจดีกว่าฝ่ายที่มีสภาพร่างกายซึ่งไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล ดังนั้น หากจะไปเรียกค่าเลี้ยงชีพจากฝ่ายที่มีสภาพร่างกายซึ่งไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาลย่อมจะดูไม่ดี